

Adviesnotitie Archeologie
Molenweg - Oude Molen, fase 2 te Liessel
Perceel Deurne G 2691
Gemeente Deurne

Versie	:	1.0
Auteur	:	E. van der Klooster (senior KNA Prospector)
Autorisatie	:	E.A. Schorn (senior KNA Prospector)
Datum autorisatie	:	30 oktober 2023

www.ksparcheologie.nl | info@ksparcheologie.nl

KSP Archeologie

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder bronvermelding.

KSP Archeologie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit onderhavig onderzoek of de gegeven adviezen.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Onderzoekskader	3
1.2	Afbakening plangebied	3
1.3	Toekomstige situatie	4
2	Quickscan	5
2.1	Overheidsbeleid	5
2.2	Uitkomsten archeologisch onderzoek eerste fase Molenweg – Oude Molen.	5
2.3	Vergelijking eerste en tweede fase Liessel Molenweg – Oude Molen	7
3	Conclusie en advies	9
	Literatuur	10

Lijst van afbeeldingen

Figuur 1: tweede fase (dik rood omkaderd) en eerste fase Molenweg-Oude Molen (dunne rode stippellijn) op de topografische kaart schaal 1:10.000 (bron: Kadaster).	3
Figuur 2: Toekomstige situatie, fase 2 rood omkaderd) (bron: Stedenbouwkundig plan Omni 30 oktober 2023)	4
Figuur 3: Het plangebied op de archeologische beleidskaart van de gemeente Deurne (Keunen e.a. 2020).	6
Figuur 4: Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (bron: www.ahn.nl).	7
Figuur 5: Het plangebied op historische kaarten (bron: beeldbank RCE en topotijdreis.nl)	8
Figuur 6: tweede fase van het plan op luchtfoto's sinds 2016 (bron: PDOK)	8

Administratieve gegevens

KSP Projectnummer	: 23166
Opdrachtgever	: PM+Vast BV, Bas Rademacher
Uitvoerder/projectleider	: KSP Archeologie, E. van der Klooster (senior KNA Prospector)
Bevoegde overheid	: Gemeente Deurne
Provincie	: Noord-Brabant
Gemeente	: Deurne
Toponiem	: Molenweg – Oude Molen, fase 2
Centrum-coördinaat	: x: 185.022 / y: 380.901

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

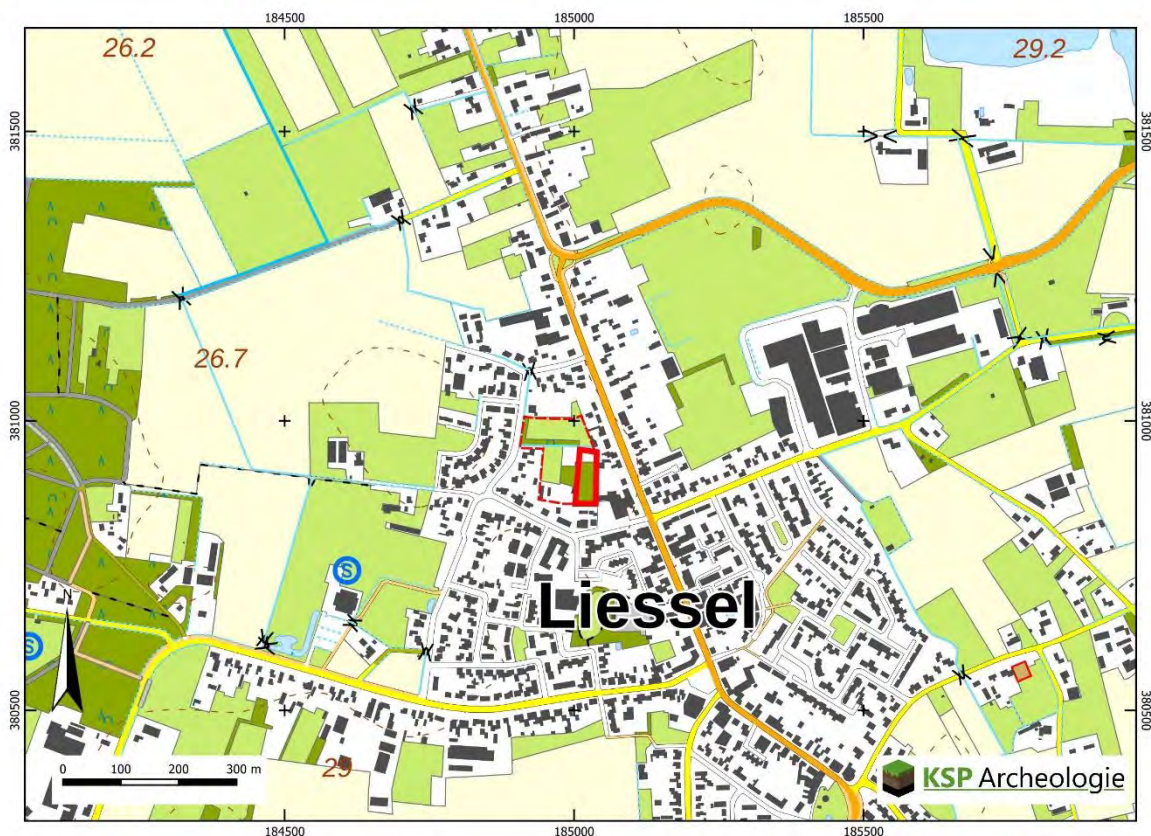
In opdracht van PM+Vast heeft KSP Archeologie een archeologische quickscan uitgevoerd voor de tweede fase van de woonwijk Molenweg – Oude Molen te Liessel in de gemeente Deurne.

Voor de eerste fase van deze woonwijk van 1,2 ha is in oktober 2022 een archeologische bureauonderzoek en verkennend booronderzoek uitgevoerd (Schorn 2023). Voor de eerste fase van deze geplande woonwijk ligt sinds 29-08-2023 een ontwerp bestemmingsplan ter inzage via www.ruimtelijkeplannen.nl.

Deze adviesnotitie is geschreven om te onderbouwen of die resultaten ook van toepassing zijn op de tweede fase van ca. 0,3 ha die ten oosten van het zuiden van de eerste fase gepland is. Daarvoor wordt een separate procedure bestemmingsplanwijziging voor doorlopen.

1.2 Afbakening plangebied

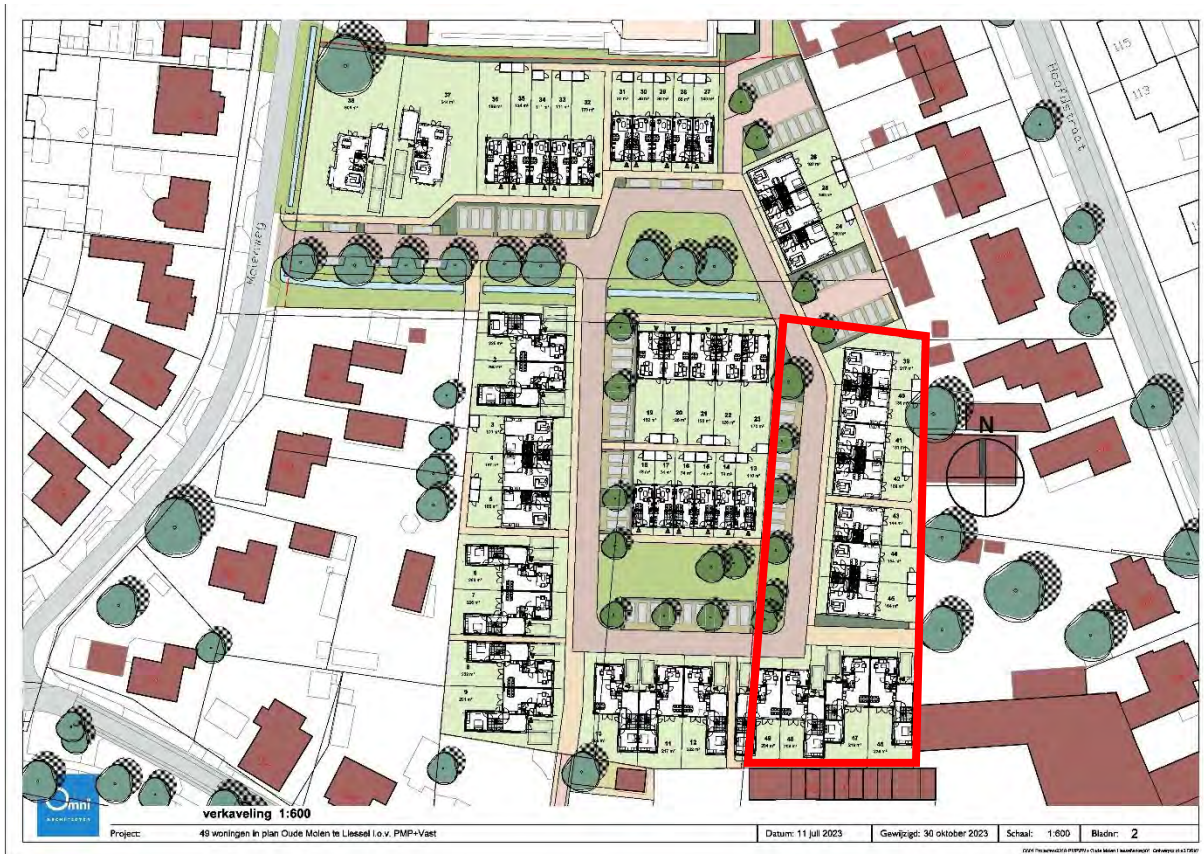
Het plangebied is ca. 0,3 ha groot en omvat het kadastrale perceel Deurne G 2691. Ten noorden van de noordoostpunt van het plangebied en ten oosten en zuiden van het plangebied liggen percelen met woningen. Aan de overige zijden komt landbouwgrond voor waar de eerste fase van de woonwijk gepland is (Figuur 1).

Figuur 1: tweede fase (dik rood omkaderd) en eerste fase Molenweg-Oude Molen (dunne rode stippellijn) op de topografische kaart schaal 1:10.000 (bron: Kadaster).

1.3 Toekomstige situatie

Dit is het gebied ten oosten van het zuiden van de geplande woonwijk Molenweg- Oude Molen te Liessel. Binnen fase 2 worden 11 extra woningen ontwikkeld (Figuur 2). De exacte aard en omvang van de toekomstige bodemverstroing is nog niet bekend, vermoedelijk betreft het een fundering op staal (ingrepen tot maximaal 1 m beneden maaiveld). Mogelijk wordt ook het maaiveld verhoogd, gezien de lagere ligging van fase 2.

Figuur 2: Toekomstige situatie, fase 2 rood omkaderd) (bron: Stedenbouwkundig plan Omni 30 oktober 2023)

2 Quickscan

2.1 Overheidsbeleid

Het wettelijk kader voor de archeologische monumentenzorg is vastgelegd in de Erfgoedwet. Daarnaast hebben de verschillende overheden (het rijk, de provincie en de gemeentes) archeologiebeleid vastgelegd. Gemeenten houden bij de vaststelling van een bestemmingsplan of het verlenen van een vergunning altijd rekening met in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische waarden (Wet ruimtelijke ordening).

Volgens het bestemmingsplan 'Kom Liessel, tweede herziening' (vastgesteld 30-05-2017) geldt voor het plangebied de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie Hoog'. Dit betekent dat bij bodemingrepen dieper dan 0,5 m over een oppervlak van meer dan 250 m² archeologisch onderzoek nodig is (www.ruimtelijkeplannen.nl). In 2020 is het archeologiebeleid van de gemeente vernieuwd (Figuur 3). Daaruit blijkt dat nu bij bodemingrepen dieper dan 0,3 m over een oppervlak van 500 m² archeologisch onderzoek nodig is.

2.2 Uitkomsten archeologisch onderzoek eerste fase Molenweg – Oude Molen.

In oktober 2022 is voor het bestemmingsplan 'Molenweg – Oude Molen, Liessel' een archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek uitgevoerd (Schorn 2023).

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Op basis van de landschappelijke ligging binnen een relatief laag gedeelte van de zone met dekzandwelingen en de archeologische onderzoeksmeldingen uit de omgeving is aan het plangebied een lage verwachting toegekend voor vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum en een middelhoge verwachting voor nederzettingsresten uit het Neolithicum tot en met de Volle Middeleeuwen (tot in de 13^e eeuw). Voor de Late Middeleeuwen (vanaf de 13^e eeuw) tot en met de Nieuwe tijd is op basis van de historische ontwikkeling een lage verwachting aan het plangebied toegekend.

Vervolgens is deze verwachting getoetst door middel van een inventariserend veldonderzoek, verkennende fase. Uit het booronderzoek is gebleken dat er geen podzolbodem is aangetroffen en er ook geen sprake is van een enkeerdgrond die door plaggenbemesting is ontstaan. De eigenaren gaven aan dat het gebied de vorm had van een ketelachtige depressie en van oorsprong vrij nat was.

Vanwege de relatief lage ligging en het ondiep voorkomen van de Brabantse Leem, die voor een natte situatie binnen het plangebied zorgde heeft men het terrein in één of enkele keren opgehoogd om deze geschikt te maken als landbouwgrond. Het plangebied is mogelijk te beschouwen als een (uitblazings)laagte binnen de zone met dekzandwelingen. Voor afgravingen binnen het plangebied zijn geen aanwijzingen gevonden.

Tijdens het booronderzoek is een 30-45 cm dikke humeuze bovengrond waargenomen, die daaronder over een diepte van 15-35 cm is verploegd was met het geelgrijze dekzand. In de verploegde laag en in het dekzand kwamen roestvlekken voor. Het plangebied heeft van oorsprong een lage ligging gehad. Op basis hiervan blijft de lage verwachting voor vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum gehandhaafd en is de middelhoge verwachting voor nederzettingsresten uit het Neolithicum tot en met de Volle Middeleeuwen (tot in de 13^e eeuw) bijgesteld naar laag. De resultaten van het booronderzoek geven geen aanleiding om de lage verwachting voor resten uit de Late Middeleeuwen (vanaf de 13^e eeuw) tot en met de Nieuwe tijd bij te stellen.

Op grond van de oorspronkelijk relatief lage ligging en natte situatie van het plangebied worden er geen archeologische vindplaatsen verwacht. KSP Archeologie adviseerde daarom geen archeologisch vervolgonderzoek. Dit advies is overgenomen door de gemeente Deurne.

Liessel Molenweg - Oude Molen

1e fase

2e fase

archeologisch waardevol gebied

historische kern

hoge archeologische verwachting

middelhoge archeologische verwachting

lage archeologische verwachting

mogelijk verstoord

verstoord, geen archeologische verwachting

esdekker

tectonische breuk

Borg de aanwezige waarden planologisch. Bij graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm -Mv en plangebieden groter dan 100 m² is archeologisch onderzoek verplicht.

Borg de aanwezige waarden planologisch. Bij graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm -Mv en plangebieden groter dan 250 m² is archeologisch onderzoek verplicht.

Borg de aanwezige waarden planologisch. Bij graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm -Mv en plangebieden groter dan 500 m² is archeologisch onderzoek verplicht.

Borg de aanwezige waarden planologisch. Bij graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm -Mv en plangebieden groter dan 2500 m² is archeologisch onderzoek verplicht.

Geen archeologisch onderzoek noodzakelijk; geen planologische borging geadviseerd.

Indicatie voor potentiële verstoringen, de onderliggende verwachting bepaalt het planologisch regime en de vrijstellingsgrenzen (zie hierboven).

Geen archeologisch onderzoek noodzakelijk; geen planologische borging geadviseerd.

Indicatie voor goed beschermd archeologisch niveau, de onderliggende verwachting bepaalt het planologisch regime en de vrijstellingsgrenzen (zie hierboven).

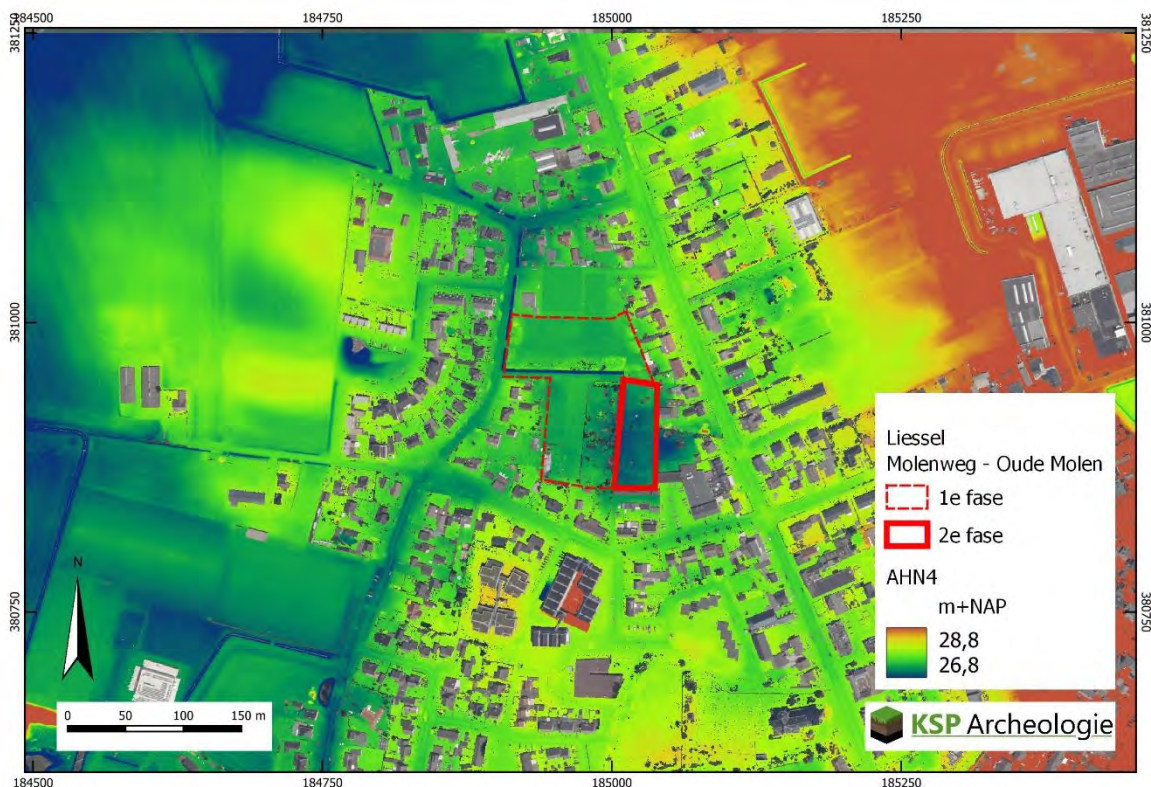
Figuur 3: Het plangebied op de archeologische beleidskaart van de gemeente Deurne (Keunen e.a. 2020).

2.3 Vergelijking eerste en tweede fase Liessel Molenweg – Oude Molen

Voor de archeologische verwachting zijn landschap, historische geografie en bekende archeologische gegevens van belang. Hieronder volgt een vergelijking van die gegevens tussen de eerste en tweede fase van het plangebied.

Landschappelijke ligging

De tweede fase van de woonwijk is net als grote delen van de eerste fase niet gekarteerd op de landelijke geomorfologische kaart en de bodemkaart. De tweede fase heeft op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) maaiveldhoogtes van 26,9 tot 27,3 m+NAP, veelal 26,9 tot 27,0 m+NAP. De maaiveldhoogtes in fase 1 liggen veelal tussen 27,0 en 27,4 m+NAP. (Figuur 4). De tweede fase van de nieuwbouwwijk ligt veelal lager dan de eerste fase. Daardoor zal de bodemopbouw ook vergelijkbaar zijn of is er sprake van een nog nattere bodemkundige ligging óf er is zelfs sprake van een afgraving.

Figuur 4: Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (bron: www.ahn.nl).

Historische situatie en bodemverstoringen

De historische situatie van de tweede fase van de woonwijk is begin 19^e eeuw vergelijkbaar met de eerste fase. Vanaf het einde van de 19^e eeuw zijn er verschillen. De tweede fase is dan weiland, terwijl de rest van het gebied akkerland is. Ron de jaren '60 van de 20^e eeuw wijzigt de oriëntatie van de percelering en zijn er vooral overeenkomsten. Vanaf de jaren '80 van de 20^e eeuw is de tweede fase duidelijk anders dan de eerste fase. De kans op bodemverstoringen waardoor archeologische resten verloren zijn gegaan is voor de tweede fase groter dan de eerste fase. Er is bebouwing in het noorden aanwezig geweest en het centrale en zuidelijk deel is bebost (Figuur 5).

Sinds 2016 is er geen bebouwing meer aanwezig en is het bos gekapt en omgezet in grasland/tuin met enkele bomen (Figuur 6).

Vergeleken met de eerste fase van het plan is in de tweede fase van het plan het plan de kans groter dat de bodemopbouw verstoord is door sloop en bouw van een gebouw en aanplant en het rooien van bos.

Figuur 5: Het plangebied op historische kaarten (bron: beeldbank RCE en topotijdreis.nl)

Figuur 6: tweede fase van het plan op luchtfoto's sinds 2016 (bron: PDOK)

Archeologie

Er zijn sinds Schorn (2023) geen nieuwe gegevens beschikbaar. Uit het reeds uitgevoerde booronderzoek voor de eerste fase van het plangebied blijkt dat er over het algemeen sprake is van een 30-45 cm dikke humeuze bovengrond waargenomen, die daaronder over een diepte van 15-35 cm is verploegd was met het geelgrijze niet-humeuze dekzand (C-horizont). Uit de boorstaten blijkt dat in de verploegde laag en in het dekzand roestvlekken voorkwamen, dit is een indicatie voor natte omstandigheden.

De top van de C-horizont / de onderzijde van de geploegde laag is veelal waargenomen tussen 50 en 75 cm-mv. In twee van de zeven boringen uit de eerste fase kwam dit niveau pas voor tussen 115 à 140 cm-mv, waaronder in één van de twee boringen direct ten westen van de tweede fase.

3 Conclusie en advies

De eerste fase van de woonwijk Molenweg – Oude Molen is in oktober 2022 onderzocht door middel van een archeologische vooronderzoek dat bestond uit een bureauonderzoek en een verkennend booronderzoek om de aard en intactheid van de bodemopbouw te onderzoeken. De bodemopbouw duidde op een relatief lage en natte ligging, waardoor er geen vervolgonderzoek is aanbevolen. In het ontwerp bestemmingsplan is dan ook geen archeologische dubbelbestemming meer opgenomen.

Uit deze quickscan is gebleken dat de tweede fase van de nieuwbouwwijk Molenweg- Oude Molen veelal lager is gelegen en er gezien de historische ontwikkeling meer aanwijzingen voor bodemverstoringen zijn dan de eerste fase van eerste fase van de nieuwbouwwijk door de bouw en sloop van een gebouw en het aanplanten en rooien van bos.

Voor de tweede fase adviseert KSP Archeologie daarom ook geen archeologisch onderzoek en geen archeologische dubbelbestemming.

Dit advies betekent nog niet dat reeds bodemversturende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen, die beslissing is uiteindelijk aan de gemeente Deurne.

Het onderzoek is erop gericht om de kans op het aantreffen dan wel vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen en om inzicht te krijgen in het vigerend archeologiebeleid op basis van openbare bronnen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een literatuuronderzoek kan echter, op basis van de onderzoeksresultaten, de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische waarden niet met zekerheid gegarandeerd worden. Indien bij graafwerkzaamheden archeologische waarden worden aangetroffen, dienen deze conform de Erfgoedwet 2016, artikel 5.10, bij de minister gemeld te worden. In de praktijk kan de vinder terecht bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (T 033 – 4217 456 of info@cultureelerfgoed.nl) zodat de vondst geregistreerd wordt in het centraal archeologische informatiesysteem. Daarnaast wordt het advies gegeven om de vondst ook bij de gemeente te melden.

Literatuur

Actueel Hoogtebestand van Nederland (2020-2022). AHN4, grid 0,5 x 0,5m: www.ahn.nl en de ruwe data via <https://www.ahn.nl/ahn-viewer>

Archeologische Monumenten Kaart (2014) Geraadpleegd via archis.cultureelerfgoed.nl

Archeologische onderzoeks- en vondstmeldingen (actueel). Geraadpleegd via archis.cultureelerfgoed.nl

Bestemmingsplan: www.ruimtelijkeplannen.nl

Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000 november 2021 (gepubliceerd in de Basis Registratie Ondergrond juli 2022). Wageningen Environmental Research. Geraadpleegd via <https://service.pdok.nl/bzk/bro-bodemkaart/atom/index.xml>

Bonnebladen en Topografische kaarten van Nederland schaal 1:25.000: www.topotijdreis.nl (Kadaster).

Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000 versie maart 2021 (gepubliceerd in de BasisRegistratie Ondergrond juli 2022). Alterra, Wageningen UR. Geraadpleegd via https://service.pdok.nl/bzk/bro-geomorfologiskekaart/atom/v1_0/index.xml. Legenda: Maas, G. J., S. P. J. v. Delft & A. H. Heidema. (2017). "Toelichting bij de legenda Geomorfologische kaart van Nederland 1:50 000 (2017)." <http://legendageomorfologie.wur.nl/>. Wageningen, Wageningen Environmental Research.

Kadastrale kaarten 1811-1832. <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>

Keunen, L.J., Berkvens, H.L.M., Frank, C.J.B.P., Leenders, K.A.H.W. (2020). *Erfgoed in de gemeente Deurne; een cultuurhistorische waardenkaart en actualisatie van de archeologische waarden- en verwachtingskaart*. RAAP, rapport 4384, Weesp.

Luchtfoto's. Via PDOK

Rijksmonumenten: Geraadpleegd via WFS server: <https://data.geo.cultureelerfgoed.nl/openbaar/wfs>

Schor, E.A. (2023). *Archeologisch Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek (booronderzoek), verkennende fase, Molenweg-Oude Molen te Liessel, Gemeente Deurne*. KSP-rapport 22094

Topografische kaart van Nederland schaal 1:10.000 (rasterbestand) via WMS server: <https://geodata.nationaalgeoregister.nl/top10nlv2/wms?request=GetCapabilities&service=wms>